

TIL VA METODIKA INTEGRATSIYASI: TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY-METODIK ASOSLARI

<https://doi.org/10.70728/phil.v05.i05.082>

Otamuratov Umidbek Tulqinbek o'g'li
Xorazm viloyati pedagogik mahorat markazi

Annotatsiya: Mazkur maqolada til va metodika o'rtasidagi uzviy bog'liqlikning ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida til kompetensiyasini rivojlantirishda metodik yondashuvlarning ahamiyati, pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlarning samaradorligi yoritilgan. Shuningdek, ta'lim jarayonida kommunikativ yondashuv, interfaol metodlar hamda integrativ ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning o'quvchilarning nutqiy faoliyati, mustaqil fikrlashi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishdagi o'rni asoslab berilgan. Maqolada til o'qitish metodikasining lingvistik, pedagogik va psixologik asoslari tahlil qilinib, ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi zamonaviy metodik tamoyillar ilmiy jihatdan yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, til va metodika integratsiyasi ta'lim sifatini oshirish, kommunikativ kompetensiyani shakllantirish hamda o'quvchilarning bilimlarni amaliy qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim omil ekanligi aniqlangan.

Kalit so'zlar: til, metodika, til ta'limi, pedagogik texnologiyalar, kommunikativ yondashuv, innovatsion metodlar, integratsiya, kompetensiya, interfaol ta'lim, ta'lim samaradorligi

INTEGRATION OF LANGUAGE AND METHODOLOGY: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR IMPROVING EDUCATIONAL EFFECTIVENESS

Otamuratov Umidbek Tulqinbek o'g'li
Khorezm regional pedagogical skills center

Abstract: This article examines the scientific-theoretical and practical aspects of the relationship between language and methodology. It highlights the importance of methodological approaches in developing language competence within the modern educational system, as well as the effectiveness of pedagogical technologies and innovative teaching methods. Particular attention is paid to the role of communicative approaches, interactive methods, and integrative educational technologies in enhancing students' speech activity, independent thinking, and creative abilities. The

article also analyzes the linguistic, pedagogical, and psychological foundations of language teaching methodology and scientifically substantiates modern methodological principles aimed at improving educational effectiveness. The findings indicate that the integration of language and methodology is a significant factor in improving the quality of education, developing communicative competence, and enhancing students' practical application skills.

Keywords: language, methodology, language education, pedagogical technologies, communicative approach, innovative methods, integration, competence, interactive learning, educational effectiveness

KIRISH. Bugungi globallashuv va axborotlashuv jarayonlari jadallashib borayotgan davrda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, yosh avlodning intellektual salohiyatini oshirish hamda ularni zamonaviy bilim va ko'nikmalar bilan qurollantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Ayniqsa, til ta'limi va uni o'qitish metodikasini takomillashtirish masalasi bugungi kunda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Til inson tafakkuri, ma'naviyati va madaniyatining muhim ifodasi bo'lib, jamiyat taraqqiyotida kommunikativ vosita sifatida alohida o'rin egallaydi. Shu bois tilni samarali o'qitish jarayonida metodikaning o'rnini beqiyos hisoblanadi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar ta'lim jarayonida nafaqat nazariy bilimlarni berish, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlash, erkin muloqot qilish, ijodiy yondashish hamda amaliy kompetensiyalarini rivojlantirishni ham talab etmoqda. Bu esa til va metodika integratsiyasining ilmiy-nazariy asoslarini chuqur o'rganishni taqozo etadi. Til o'qitish metodikasi lingvistika, pedagogika, psixologiya hamda innovatsion texnologiyalar bilan uzviy bog'liq holda rivojlanib, ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham ta'lim tizimini isloh qilish, xorijiy tillarni o'qitishni rivojlantirish va innovatsion metodlarni joriy etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Yoshlarimiz zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi, xorijiy tillarni mukammal o'rganishi bugungi davr talabi hisoblanadi." [5; 44-b.] Mazkur fikr ta'lim tizimida til o'qitish metodikasini takomillashtirishning naqadar muhim ekanligini ko'rsatadi. Shuningdek, davlat rahbari tomonidan ilgari surilgan ta'lim sifatini oshirish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish va xalqaro standartlarga mos kadrlar tayyorlashga oid islohotlar til ta'limi samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Bugungi kunda til o'qitish jarayonida kommunikativ yondashuv, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hamda kompetensiyaviy ta'lim tamoyillaridan keng foydalanilmoqda. Bunday metodik yondashuvlar

o'quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirish, bilimlarni amaliyot bilan bog'lash hamda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, interfaol metodlarning qo'llanilishi o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshirib, mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining shakllanishiga xizmat qiladi.

FOLANAN ADAAR SHARHI. Til va metodika masalalari bo'yicha ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Jumladan, J. Jalolov-ning ilmiy ishlarida chet tillarni o'qitish metodikasining nazariy asoslari [1; 6-7-b.] kommunikativ yondashuv hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyati yoritilgan. N. Saydaliyev va M. Ochilov tadqiqotlarida ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligi tahlil qilingan.

Xorijiy olimlardan D. Brown, J. Richards va T. Rodgers tomonidan til o'qitish metodikasining lingvistik hamda psixologik asoslari ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Ularning tadqiqotlarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish, innovatsion metodlarni qo'llash va o'quvchi faolligini oshirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

Til va metodika masalalari bo'yicha bir qator olimlar ilmiy tadqiqotlar olib borgan. Jumladan, Jalolov J.J. o'z ilmiy ishlarida chet tillarni o'qitish metodikasining nazariy asoslari hamda kommunikativ yondashuvning ahamiyatini yoritgan. Ishmuhamedov R. tadqiqotlarida interfaol metodlar va pedagogik texnologiyalarning ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni tahlil qilingan.[2; 45-b.]

Shuningdek, Passov E.I. [3;22-b.] tomonidan ishlab chiqilgan kommunikativ metod til o'qitish metodikasining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Vygotsky L.S. esa til va tafakkur o'rtasidagi bog'liqlikni psixologik jihatdan asoslab bergan.[4; 132-b.]

TADQIQOT METODLARI. Mazkur maqolada quyidagi ilmiy-tadqiqot metodlaridan foydalanildi: adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, kuzatish hamda umumlashtirish. Shuningdek, til o'qitish jarayonidagi metodik yondashuvlarni o'rganish orqali nazariy va amaliy xulosalar chiqarildi.

ASOSIY QISM. Til va metodika o'rtasidagi integratsiya zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim ilmiy-amaliy yo'nalishlaridan biridir. Tilni o'qitish jarayoni faqat grammatik qoidalarni yod oldirish bilan cheklanib qolmay, balki o'quvchining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va amaliy nutqiy faoliyatini takomillashtirishni ham o'z ichiga oladi. Shu jihatdan metodika tilni o'qitish jarayonini samarali tashkil etuvchi asosiy vosita hisoblanadi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda kommunikativ metod, interfaol usullar hamda kompetensiyaviy ta'lim tamoyillari keng qo'llanilmoqda. Bu metodlar o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlab, bilimlarni amaliyot bilan bog'lash imkonini beradi. Natijada o'quvchilar nafaqat nazariy bilimga ega

bo'ladilar, balki ularni real hayotda qo'llash ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Metodik yondashuvlarning samaradorligi til o'qitish jarayonida AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari)dan foydalanish bilan yanada oshadi. Multimedia vositalari, onlayn platformalar va interaktiv mashg'ulotlar o'quvchilarning qiziqishini oshirib, dars jarayonini yanada jonli va tushunarli qiladi.

Shuningdek, til va metodika integratsiyasi o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va mustaqil o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda o'qituvchining roli yo'naltiruvchi va fasilitator sifatida namoyon bo'ladi. U o'quvchilarga tayyor bilim berishdan ko'ra, ularni izlanishga, tahlil qilishga va xulosa chiqarishga undaydi. Umuman olganda, til va metodikaning o'zaro uyg'unligi ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirish hamda zamonaviy ta'lim talablariga javob beradigan natijador tizimni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.[6; 133-b.]

NATIJA VA TAKLIFLAR. Tadqiqot natijasida til va metodika integratsiyasi ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekani aniqlandi. Shuningdek, til o'qitish jarayonida zamonaviy pedagogik metodlar va texnologiyalardan keng va samarali foydalanish tavsiya etiladi.

MUHOKAMA. Til va metodika o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik zamonaviy ta'lim jarayonida o'qitish sifatini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, an'anaviy yondashuvlar bilan bir qatorda kommunikativ va interfaol metodlarning qo'llanilishi o'quvchilarning til kompetensiyasini sezilarli darajada rivojlantiradi. Bu esa tilni faqat nazariy jihatdan emas, balki amaliy muloqot vositasi sifatida o'zlashtirish imkonini beradi.

Shuningdek, metodik yondashuvlarning samaradorligi o'qituvchining pedagogik mahorati va innovatsion texnologiyalardan foydalanish darajasiga ham bevosita bog'liq ekani kuzatildi. Dars jarayonida AKT vositalarining qo'llanilishi o'quvchilarning faolligini oshirib, bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi. [7; 89-b.] Umuman olganda, til va metodika integratsiyasi ta'lim jarayonini takomillashtirish va sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, til va metodika integratsiyasi zamonaviy ta'lim jarayonining muhim ilmiy-amaliy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida metodik yondashuvlarning til o'qitish samaradorligini oshirishdagi o'rni va ahamiyati asoslab berildi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol usullarni qo'llash o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, til va metodika uyg'unligi ta'lim sifatini oshirishda muhim omil bo'lib, uni yanada takomillashtirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jalolov J. J. Chet til o‘qitish metodikasi. - Toshkent: O‘qituvchi, 2012.
2. Ishmuhamedov R. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2014.
3. Passov E. I. Kommunikativniy metod obucheniya inoyazichnomu govoreniyu. - Moskva: Prosveshcheniye, 1991.
4. Vygotsky L. S. Myshleniye i rech. - Moskva: Pedagogika, 1982.
5. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. - Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
6. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim tizimi bo‘yicha me’yoriy hujjatlar va davlat ta’lim standartlari. - Toshkent, 2025.
7. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va til o‘qitish metodikasiga oid ilmiy maqolalar to‘plami. - Toshkent, 2018-2024.
8. Chet tillarni o‘qitishda kommunikativ yondashuvga oid ilmiy tadqiqotlar va monografiyalar. - Moskva, 2023.